

Vladan Vukašinić

INOVIRANJE PROGRAMSKIH SADRŽAJA SCENSKE AKROBATIKE STUDENATA GLUME NA III I IV GODINI

Tokom modernizovanja vaspitno-obrazovnog sistema i prevazilaženja slabosti u visokoškolskom nastavnom procesu oduvek se nastojalo da se primene novija sredstva, oblici i metode rada ne bi li se konkretizovali i prilagodili potrebama fakulteta za školovanje određenih profila, ali i interesovanjima i mogućnostima studenata. Posebnu ulogu u obezbeđivanju određenih pretpostavki savremene obrazovne pripreme mladih za životne i radne aktivnosti imale su, uvek aktuelne, inovacije.

Promenama u obrazovanju, pre svega u njegovom sistemu i organizaciji rada, posvećuje se velika pažnja u većini razvijenih zemalja. Takođe, i u nas, u proteklih šest decenija činili su se naponi da se obrazovni sistem stalno inovira, da se dostigne viši nivo njegovog kvaliteta, unaprede njegove funkcije i vrednosti koje će se kroz vaspitanje i obrazovanje pružiti studentskoj omladini. Tekuće promene u okviru započetih procesa demokratizacije budućeg ekonomskog i kulturnog miljea društva, zahvataju, neminovno, i univerzitet. "Tranziciona i reformska klima" koja se, manje ili više, već oseća i na fakultetima (ili se u manjoj ili većoj meri i oseća kao potrebna), nagoveštava da nam predstoje nastojanja da naš sistem obrazovanja približimo kvalitetom, sadržajem i standardom nivou naprednijih evropskih zemalja, pri čemu treba imati u vidu i postojanje kulturnih i drugih razlika. Važnu ulogu u tome imaće i inovacije.

Pedagoške inovacije, same po sebi, predstavljaju stvaralačke aktivnosti i ideje nastavnika koje se javljaju u različitim okolnostima, naročito u planiranju i realizaciji promena. Osnovu inovacije čine potrebe, bilo da su lične, društvene, ili potrebe obrazovne institucije, ali pored svesti o potrebi, osnovu inovacije čini i zamisao, ideja ili način kako da se realizuje potreba, što će u krajnjem skorbu definisati pedagošku stvarnost koja zahteva *promenu*. Dakle, suština je u primeni i proveriti ideja u nastavnoj praksi u univerzitetskim sredinama. Ove promene, u zavisnosti od potreba i ideja, usmerene su ka menjanju sadržaja nastavnih programa, modifikovanju postojećih i postavljanju novih sadržaja nastavnih programa, menjanju metoda i organizacionih oblika rada, primeni efikasnijih ili racionalnijih metoda vežbanja, primeni savremene pedagoške tehnologije i dr.

U našoj zemlji prisutan je veći broj autora, pedagoga i didaktičara koji u poslednjih nekoliko godina tretiraju, pretežno sa teorijskog aspekta, pedagoške inovacije, zalažući se za modernizaciju vaspitno-obrazovnog rada. Inovativnim radom bavio se i jedan broj stručnih i naučnih radnika u fizičkoj kulturi, za čiji je inovativni doprinos karakteristično da se prezentirana saznanja i iskustva mogu koristiti i primeniti u nastavnom procesu studentske omladine. Ova konstatacija važi i za nastavu predmeta Scenska akrobatika studenata glume, koja i pored svih specifičnosti koju ima ovaj stručno-umetnički predmet, a čije programske sadržaje prati epitet “sportski”, ima i obeležja nastave fizičkog vaspitanja.

U svojim istraživanjima, prezentovanim stručnoj i široj javnosti, većina pomenutih autora eksperimentalno je proveravala svoje inovativne ideje, inovacije su relativno uspešno unapređivale nastavu fizičkog vaspitanja, konstatovan je poboljšan kvalitet vannastavnih aktivnosti u školskom studentskom sportu. Posebna pažnja u istraživanjima posvećena je ciljevima i zadacima fizičkog vaspitanja, vannastavnim aktivnostima, studentskom sportu, efikasnosti različitih programa, intenzifikaciji, individualizaciji, racionalizaciji nastave fizičkog vaspitanja, eksperimentalnom proveravanju modela i metoda nastavnog rada studenata itd.

O NASTAVNOM PROGRAMU PREDMETA *SCENSKA AKROBATIKA*

Kao složena i po mnogo čemu vrlo specifična delatnost (ljudska, kulturna), gluma je od posebnog interesa za svako napredno društvo i kao takva, veoma je aktuelna i kompleksna. Zbog toga joj se oduvek poklanjala značajna pažnja. Karakteriše je i izuzetna složenost po svojim sadržajima, teško je proučavati je, ne samo u celini već i po njenim strukturama. Sva kompleksnost i univerzalnost zato je i čine magično privlačnom i nedostižnom “običnom smrtniku”. Scenska akrobatika je, pored drugih, jedan od stručno-umetničkih praktičnih predmeta koji svojim specifičnim programskim sadržajima, kroz nastavno-pedagoški proces, izgrađuje, transformiše i formira studenta u glumca, manje ili više osposobljenog, za profesionalni život i rad.

Nastavni program za I i II godinu predstavlja osnovu i usmeren je prema obuci brojnih osnovnih i složenijih akrobatskih i gimnastičkih vežbi, elementarnoj i složenijoj primeni veština u jednostavnijim glumačkim zadacima (strukture sadržaja su: translatorna i rotaciona kretanja, preskoci, skokovi, vežbe u parovima, s rekvizitima i predmetima; posebna pažnja se pridaje razvoju motoričkih sposobnosti). Realizuje se sa dva časa nedeljno.

Nastavni program za III i IV godinu, aktuelan je već dve protekle školske godine, realizuje se sa jednim časom nedeljno i fakultativnog je karaktera:

III godina

“Obuka akrobatskih, gimnastičkih, žonglerskih i elemenata preskoka na nivou individualnih mogućnosti svakog studenta. Dalji razvoj motoričkih sposobnosti (opšte kondicije i pojedinačnih dimenzija – snage, koordinacije, pokretljivosti itd.)”

IV godina

“Razvoj motoričkih sposobnosti (snaga, izdržljivost, pokretljivost, spretnost). Upoznavanje sa novim motoričkim kretanjima (nastava kroz kurseve), plivanje, klizanje, tenis. Usavršavanje složenijih akrobatskih vežbi i priprema za diplomski ispit.”¹

U toku četvorogodišnjeg studiranja program u nastavi predmeta Scenska akrobatika, s jedne strane, nudi širok obim fizičkih vežbi kao kretnih sredstava kojima se omogućavaju uticaji u sticanju psihomotornog i tehničkog obrazovanja, kao i u domenu integralnog razvoja studenta, posebno uticaji sa psiho-fizičkog i morfološkog aspekta, a s druge strane, zbog pomenute širine sužava se prostor mogućnostima svrsishodnog učenja primene naučenih akrobatskih veština u različitim situacijama. Takav fond kretnih iskustava profesori glume sa studentima prilagođavaju u procesu pronalaženja smisla primene niza pokreta – veština do nivoa umetničke usmerenosti, od fizičkog pokreta kao kretnog sredstva izražavanja do pokreta integrisanog u glumački izraz maštovitom i veštom upotrebom tela u specifičnom zadatku. Imajući u vidu pomenutu krcatost programa Scenske akrobatike na I i II godini (i po obimu i tehničkoj složenosti), nastavnicima koji realizuju nastavu nameće se obaveza da respektivnu nastavnu “nadgradnju” realizuju u nastavi III i IV godine, osavremene i menjaju ono što koči njen dalji razvoj pristupanjem određenim promenama, imajući u vidu opštu koncepciju nastave.

POTREBA KONCIPIRANJA NOVIH PROGRAMSKIH SADRŽAJA

Kada bi se razmatrali, u postavljanju i određivanju, ciljevi i zadaci Scenske akrobatike u III i IV godini delovali bi uopšteno, što bi moglo da stvara teškoće onima koji rukovode nastavom jer bi se našli pred *dilemom šta treba da ostvare u procesu organizacije i realizacije nastave*: da li je najbolje da se studentima prenose opšta znanja i veštine iz akrobatike, da li da se vaspitanicima prenose specijalna sportska znanja i veštine, ili da se kroz nastavu obezbede i posebne sp. rekreativne aktivnosti. Sve to, i drugo, imajući u vidu da studentu treba omogućiti ne samo sticanje, doživljavanje i primenu “sport-

1 Programski sadržaji su preuzeti iz Službe FDU.

ske” veštine, već i osigurati uslove za zadovoljavanje potreba za fizičkim kretanjem (razvoj sposobnosti, koordinacije, motoričkih iskustava, usavršavanje morfološkog statusa...), da slobodno razvijaju psihofizičke i kreativne potencijale, da stečena znanja koriste samostalno i u slobodnom vremenu, da ponesu određeni fond znanja – “obaveštenost” i za veliki broj drugih pokreta i veština koje se mogu primeniti na pozorišnoj ili filmskoj sceni, zatim, da steknu teorijska znanja, pozitivne stavove prema oblikovanju tela i fizičkom vežbanju i dr.

Zbog toga i zbog drugih razloga, neophodno je stručno fundirati pedagoški rad sa studentima sa realno postavljenim ciljevima i zadacima u nastavi. S tim u vezi, neophodno je da se uzmu u obzir i neki momenti koji bi mogli imati značajnog podsticaja u traženju rešenja za unapređivanje nastavnog procesa i primenu određenih inovacija u nastavi. To su, u stvari, postupci koji treba da prethode promenama, inovacijama (*teorijski pristup*):

- proučiti aktuelne ciljeve i zadatke nastave Scenske akrobatike, strukturalno ih prilagoditi sadašnjem vremenu;
- što realnije sagledati da li i u kom pravcu i obimu bi trebalo menjati nastavni plan i program. Redefinisati i racionalizovati nastavni plan i program, s obzirom na dosadašnju efikasnost i usmerenost, a vodeći računa o opštim potrebama glumačkog profila, potrebama, interesovanjima, mogućnostima i sposobnostima studenata;
- analizirati i proučiti nastavne planove i programe u onim zemljama čija bi nam dostignuća i iskustva najviše pomogla u menjanju naših nastavnih planova i programa, vodeći računa (uz određenu kritičnost) o mogućnostima njihove primene u našim uslovima;
- organizovati učešće u raspravi-diskusiji o nacrtu programa. Mišljenja stručno kvalifikovana četiri nastavnika sa predmeta Scenska akrobatika i Scenske borbe bila bi polazna osnova i predlog u razmatranju ove problematike;
- vršiti proveru novog nastavnog programa s ciljem da se obezbedi sigurnost pozitivnih efekata u primeni, bar u jednoj nastavnoj godini;
- predvideti efikasnost različitih programa na studente u nastavi (sa aspekta intenzifikacije, individualizacije, diferencijacije, racionalizacije nastave);
- pripremiti modele izbornih programa na osnovu potreba i značaja za glumački profil zanimanja, uzeti u obzir stavove studenata o mogućim izbornim nastavnim programima;
- odrediti metode i organizacione oblike nastavnog rada sa studentima;
- planirati nastavna sredstva;
- planirati praćenje, vrednovanje i ocenjivanje rada studenata;
- planirati realizaciju nastave u različitim uslovima rada;
- obezbediti realizaciju minimalnih uslova da bi se promene mogle primeniti u neposrednoj praksi (usklađivanje kalendara izbornih programa sa predmetima; saradnja nastavnika u racionalnom raspoređivanju nastavne građe

- u toku godine, semestra, meseca, obezbeđenja sredstava za održavanje kursne nastave van fakulteta, za predavače-specijaliste po pozivu i dr.);
- proučiti opravdanost diferencijacije nastavnih programa prema sposobnostima studenata, sportsko-tehničkom znanju (prilagođavanje programa – individualizacija) i dr.

PREDLOG MOGUĆIH PROGRAMSKIH SADRŽAJA

1. RAZVOJ FIZIČKIH (MOTORIČKIH) SPOSOBNOSTI		GODINA III, IV
snaga brzina izdržljivost pokretljivost	<i>Uticaj na</i> formiranje razvoj	+, održa +,
koordinacija	vanje	<i>motoričkih</i>
preciznost	<i>sposobnosti</i>	
REALIZACIJA: U OKVIRU SVAKOG NASTAVNOG ČASA NA FAKULTETU		
Vežbanje, trening: kondicioniranje poligoni sposobnosti relax vežbanje elementarne igre		
2. PRIMENJENO SPORTSKO-TEHNIČKO OBRAZOVANJE		III, IV
2.1. REDOVNI NASTAVNI OBLICI		
uticaj na formiranje i razvoj osnovnih motoričkih operativnih umenja (do veština)		elementarna kretanja elementi akrobatike elementi gimnastike preskoci (primena predmeta i sprava) skokovi (trambolina) elementi s rekvizitima elementi ritmičke gimnastike primena i povezivanje sa glumom
<i>motoričko učenje osnovnih motoričkih operativnih aktivnosti</i>		
REALIZACIJA: U OKVIRU ČASOVNOG OBLIKA RADA NA FAKULTETU		
2.2. IZBORNI NASTAVNI OBLICI		
	Na fakultetu	žonglerski elementi aerobik body building, fitness sportske tehn. forme (golmanska parada, atletska bacanja i dr...) yoga korektivno vežbanje (gimnastika) elementarne igre
<i>uticaj na</i> <i>formiranje i razvoj</i> <i>proširenih motoričkih</i> <i>operativnih umenja (do veština)</i>	Van fakulteta – kursna nastava –	tenis (osnovi tehnike) sportske igre (basket, odbojka... turniri) elementi atletike (trčanja) plivanje (plivački stilovi, skokovi) klizanje (osnovi tehnike) smučanje...
<i>motoričko učenje proširenih motoričkih operativnih aktivnost</i> – povezivanje sa situacijama iz života –		
REALIZACIJA: U OKVIRU VANČASOVNOG OBLIKA RADA – KURSEVI (jedan kurs po semestru)		

Diskusija: Prikazani model mogućih programskih sadržaja u nastavi studenata Glume na III i IV godini izgleda ekstenzivno, međutim, na osnovu predviđanja efikasnosti pojedinih izbornih programa, obezbeđenosti uslova za realizovanje, kao i stavova studenata, redukovao bi se izabranim sadržajima do ukupnog fonda časova. Predviđene su sve važnije osnovne motoričke strukture iz granskih disciplina. Ovakav koncept orijentaciono predviđa zadržavanje klasičnih nastavnih oblika za redovne programske sadržaje (oko 50% ukupnog fonda časova), i izborne oblike na i van fakulteta (po 25%). Dogovorom nastavnika sa oba predmeta, Scenskih borbi i Scenske akrobatike, uspostavio bi se i uobličio sistem, sa jasno definisanim izborom i redosledom sadržaja – kretnih zadataka i formi, koji bi trebalo da karakterišu aktuelan, popularan, koristan, primenljiv, raznovrstan program.

Težište u prezentaciji ovih programa je u “*primeni*” naučenog: prevazilaženje stečenog kretnog iskustva (stečenog i doživljenog u I i II godini); da se studentima ponudi što više modela (nove kretne situacije, van ličnog iskustva) koji bi omogućili analiziranje i izučavanje, traganje, otkrivanje, odbacivanje, prerađivanje svojih ideja u kretnim zadacima, podsticanje kreativne mašte, doživljavanje i prenošenje psiho-fizičkih senzacija u novim uslovima.

Tako je mogući program nastavnih sadržaja u globalu i po tematskim područjima konstruisan na gore prikazan sledeći način:

1. *Razvoj i održavanje fizičkih sposobnosti i karakteristika* u motoričkom i morfološkom prostoru (podrazumeva razvijanje fizičkih – motoričkih sposobnosti), korektivni uticaj na morfološki status (“rad na fizičkom izgledu” – redukcija potkožnog masnog tkiva, smanjenje telesne mase...);

2. *Primenjeno sportsko-tehničko obrazovanje:* misli se na *proces motornog učenja* (umesto treninga i vežbanja koji se primenjuju u prvom tematskom području) i primena u glumačkim zadacima, s obzirom da se nastavni sadržaji uče, kao ostali kognitivni sadržaji, pri čemu, pored kognitivnog i afektivnog domena imamo i psihomotorni domen strukture ličnosti (kao centralno polje dejstva);

2-1. Sticanje i usavršavanje osnovnih motoričkih operativnih umenja i znanja (do veština) u primenjenom sportsko-tehničkom obrazovanju: kroz *redovne časovne oblike nastave* (gimnastika i akrobatika i dr.) i dalje je težište na ovom delu programa. Usmerenost: održavanje osnovnih, u prethodnim godinama naučenih, znanja i primena istih u umetničkim zadacima. Elementi navedenih veština primenjuju se, ne sa ciljem stvaranja “savršenih akrobata”, već da pored fizičko-tehničke obuke omoguće uspostavljanje odnosa tog procesa prema glumačkim potrebama, dakle, ne veština sama po sebi, već osmišljavanje sadržaja uloge uklapanjem pokreta-veštine; obuka novih složenijih akrobatskih vežbi u trećoj i četvrtoj godini nije poželjna (manji fond

časova ne dozvoljava korektan metodski postupak, povećava se rizik od povređivanja, mala je verovatnoća primene ovih elemenata, npr. salta, po završetku studiranja...), ali je svrsishodno održavanje i usavršavanje jednostavnijih umenja koja će se moći primenjivati i više godina po završetku studija;

2-2. *Izborni programi* na i van fakulteta (plivanje, tenis, klizanje, yoga, smučanje, atletski sadržaji, korektivni programi-gimnastika, žongliranje, sportske tehničke forme i dr. obima – do desetak časova, jedan kurs po semestru), trebalo bi da odgovore zahtevima i potrebama savremenog života kao sredstva savremene rekreacije, zadovoljiće interesovanja studenata za atraktivnim i korisnim sportsko-rekreativnim sadržajima, pružajući u obuci osećaj “nečeg novog i malo drugačijeg u nastavi”, omogućiće svestranije obrazovanje, bolju osposobljenost i obaveštenost;

3. Teorijsko vaspitanje prožima i ugrađeno je u prva dva tematska područja u domenu njihovih specifičnosti i time značajno utiče na *formiranje ukupnih znanja* o raznovrsnim kretnim sadržajima i posebno na saznanja mogućeg primenjivanja istih do nivoa umetničke poruke (znanja *O...*, znanja *ZA...* i znanja *RADI...*);

Na kraju, posebno bi trebalo podvući problem rada i vrednovanja studenata s obzirom na različite sposobnosti, pa je nužno razmišljati o mogućim modelima *diferenciranih programskih sadržaja* prema sposobnostima studenata. Jer, među studentima u pogledu somatskih i psiholoških obeležja postoje značajne razlike, pa se zato za različite grupe studenata nameće ideja primene različitih (diferenciranih) nastavnih programa u savladavanju nastave. Isti programi za studente sa različitim predispozicijama za jedne mogu biti frustracija što nisu dorasli zahtevima, a za druge frustraciju što ne mogu ispoljiti sve svoje potencijale. Gledano praktično, i polazeći od humanijeg pristupa, bolje je poći od prirode razlika u grupama i omogućiti diferencirane programe, nego poći od prirode programa i ići ka ujednačavanju studenata.

ZAKLJUČAK

Krupne promene, obrazovne, naučne i društvene, koje nastaju, koje nam predstoje i koje treba sprovesti na univerzitetu, neposredno će se reflektovati i na područje visokoškolske nastave. Pretpostavka je da će na univerzitetu ubrzo biti još aktuelniji integracioni procesi svih činilaca koji treba da doprinesu većoj efikasnosti u pripremi budućih stručnjaka. Zato nas očekuju nastojanja u traganju za najoptimalnijim modelima nastave, i ne samo u Scenskoj akrobatici, prožeti na najprirodniji način sa sportsko-tehničkim i drugim sadržajima u nastavi obaveznog i izbornog karaktera do nivoa umetničkog, prilagođeni duhu vremena u kome se studira, kao i onom posle završetka studija.

Za pripremu budućih glumaca, svestrano obrazovanih i svrsishodno osposobljenih za univerzalno delovanje u glumačkoj profesiji, za sadašnjost i budućnost, bilo bi značajno periodično preispitivanje opravdanosti mogućih promena u području nastavnog procesa studenata. U smislu svestranijeg i adekvatnijeg sagledavanja onoga što je bolje i onoga što opstaje u idejama i svakodnevnoj praksi, predstoje nam provere novih ideja i modernizacija nastavnih sadržaja, imajući stalno u vidu sposobnosti, znanja i mogućnosti i interesovanja studenata.

LITERATURA

1. Bajčetić, P, "13 programa", *Zbornik radova Fakulteta dramskih umetnosti*, br.1, Beograd, 1997.
2. Denis, E, *Artikulisano telo*, Fakultet dramskih umetnosti, Beograd, 1997.
3. Dunderović, R, *Relacije između psihosomatskog statusa učenika i studenata i njihovog uspeha u programski diferenciranoj nastavi fizičkog vaspitanja*, Zbornik radova, Novi Sad, 1998.
4. Đorđević, J, *Inovacije u nastavi*, Prosveta, Beograd, 1986.
5. Knežević, B, *Savremeno obrazovanje i nastavni planovi i programi*, Institut za pedagoška istraživanja, Zbornik radova, br. 20, Beograd, 1987.
6. Mandić, P, *Inovacije u nastavi*, Svjetlost, Sarajevo, 1987.
7. Milošević, Z, *Interesovanja i stavovi studenata prema sportu kao sredstvu fizičkog vaspitanja*, Magistarska teza, Fakultet fizičke kulture, Novi Sad, 1997.
8. Radovanović, Đ, *Mišljenje studenata o nastavnim programima fizičkog vaspitanja na nematičnim fakultetima*, "Fizička kultura", br. 1, Beograd, 1996.
9. Ratković, M, *Obrazovanje i promene*, Učiteljski fakultet, Beograd, 1997.
10. Stevanović, M. i Muratbegović, A, *Didaktičke inovacije u teoriji i praksi*, Dnevnik, Novi Sad, 1990.
11. Nastavni plan za Scensku akrobatiku, šk. 2001/2002, Fakultet dramskih umetnosti, Beograd, 2001.

Vladan Vukašinović

CURRICULUM INNOVATIONS IN STAGE ACROBATICS FOR THIRD AND FOURTH YEAR STUDENTS OF ACTING

Summary

This paper addresses the possibility, and the necessity, of innovating the curriculum contents of Stage Acrobatics for students in their third and fourth year of Acting. The author analyses the current teaching practice, and emphasizes the importance of activities which ought to precede the introduction of changes into the curriculum. The proposed changes are based on new theoretical and methodological approaches and involve redefinition and restructuring of the old curriculum, rationalization of some of its contents, and introduction of elective contents for third and fourth year students.